

BOOK REVIEW

เรื่อง “Ten Universal Principles: A Brief Philosophy of the Life Issues” by Robert J. Spitzer

ปริทัศน์โดย รศ.ดร. สมาน อัครวุฒิ¹

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียน

Robert J. Spitzer, S. J. เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัย Gonzaga ก่อนนั้นเป็นอาจารย์สอนในหลายมหาวิทยาลัยเช่น มหาวิทยาลัย St Louis มหาวิทยาลัย Georgetown และมหาวิทยาลัย Seattle เป็นต้น นอกจากหนังสือเล่มนี้แล้ว Spitzer เขียนบทความและหนังสือหลายเล่ม เช่น Healing the Culture: A Commonsense Philosophy of Happiness, Freedom, and the Life Issues; The Spirit of Leadership: Optimizing Creativity and Change in Organizations; และ Five Pillars of the Spiritual Life เป็นต้น

สาระสำคัญของหนังสือ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงหลักการสากลที่เป็นปรัชญาชีวิต 10 ประการ แต่จัดไว้เป็น 4 หมวดหมู่ ๆ ละบทรวมเป็นหนังสือ 4 บท คือ บทว่าด้วยหลักการด้านเหตุผล หลักการด้านจริยธรรม หลักการด้านสิทธิและความยุติธรรม และบทที่ว่าด้วยหลักการด้านอัตลักษณ์และวัฒนธรรม ดังมีสาระสรุปดังนี้

บทที่ 1 หลักการด้านเหตุผล

หลักเหตุผลประกอบด้วยหลักการสากล 3 หลักคือ หลักสมบูรณ์แบบ หลักการไม่ย้อนแย้ง และหลักความเป็นปรนัย

หลักสมบูรณ์แบบ กล่าวว่าแนวคิด ทฤษฎี หรือคำอธิบายที่ดีนั้นต้องสามารถอธิบายสิ่งที่แนวคิด ทฤษฎี หรือคำอธิบายนั้นต้องการอธิบายได้ทุกแง่มุม หรืออย่างน้อยก็อธิบายได้มากกว่าแนวคิด ทฤษฎี หรือคำอธิบายอื่น ด้วยหลักการนี้จึงทำให้มีการค้นพบแนวคิด ทฤษฎี หรือคำอธิบายสิ่งต่าง ๆ ในมุมมอง และวิธีการใหม่อยู่เสมอ ถ้าพบว่าแนวคิด ทฤษฎี หรือคำอธิบายใหม่นั้นอธิบายได้ดีกว่าและครอบคลุมกว่า

หลักการไม่ย้อนแย้งอธิบายว่า แนวคิด ทฤษฎี หรือคำอธิบายที่ดีต้องไม่ย้อนแย้ง หรือขัดแย้งในตัวเอง กล่าวคือ “สมานมีสถานะเดียวคือ สมาน จะไม่สามารถเป็นทั้งสมานและไม่เป็นสมานในเวลาเดียวกันได้” เมื่อความขัดแย้งในตนเองของแนวคิด หรือทฤษฎี หรือคำอธิบายใด ๆ เป็นจุดอ่อนของการให้เหตุผล ดังนั้น จึงควรหลีกเลี่ยงจุดอ่อนนี้เสียในการแสดงเหตุผล หรือตรรกะ

หลักความเป็นปรนัยมีหลักอยู่ว่าแนวคิด ทฤษฎี หรือคำอธิบายที่ดีต้องมีความเป็นปรนัยในหลักฐาน หรือการรับรู้ของประจักษ์พยานที่เป็นสาธารณะ ไม่ใช่เป็นจริงเฉพาะบางคน หรือบางกลุ่ม หมายความว่าแนวคิด ทฤษฎี หรือคำอธิบายใด ๆ ที่จะสมเหตุสมผล หรือมีตรรกะที่ดีนั้นประจักษ์พยาน ในการรับรู้ด้วยสัมผัสทั้งห้า (ที่ไม่บกพร่อง) ของผู้เกี่ยวข้องจะตรงกัน หมายความว่าไม่เป็นปรนัย ไม่ใช่ต่างคนต่างเห็นและรับรู้ เช่น ถ้าผมบอกว่า “นี่คือสุนัข ทุกคนที่เห็นก็จะเห็นเหมือนกันคือ สุนัข” ไม่ใช่คนหนึ่งเห็นเป็นสุนัข แต่อีกคนเห็นเป็นแมว เป็นต้น

บทที่ 2 หลักการด้านจริยธรรม

หลักการด้านจริยธรรมประกอบด้วยหลักการสากล 3 หลักเช่นกัน คือ หลักการไม่เบียดเบียนกัน หลักความสอดคล้องของเหตุและผล และหลักความเป็นมนุษย์

หลักการไม่เบียดเบียนกันโดยสรุปมีอยู่ว่าเราจงหลีกเลี่ยงการทำร้ายสิ่งมีชีวิต แต่ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็จงกระทำให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ หลักพื้นฐานคือ คนปกติทั่วไป คงไม่มีใครที่อยากให้อื่นมาทำร้ายตนเองและคนที่ละเมิดหลักการนี้จะละเมิดหลักความยุติธรรมระหว่างบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่สภาวะความล้มเหลวในการอยู่ร่วมกันของสังคม คือความล้มเหลวในการปฏิบัติตามหลักพื้นฐานดังกล่าวจะเป็นสายใยถักทอพฤติกรรม

¹ อาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ของคนในสังคมซึ่งจะนำไปสู่การเป็นโจรผู้ร้าย การทำร้ายกันและกัน หรือแม้แต่การฆาตกรรม ยิ่งไปกว่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีอาจเกิดขึ้นได้

หลักความสอดคล้องของเหตุและผล ซึ่งโดยหลักการแล้ว ผลจะเกิดจากเหตุ หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เราไม่อาจจะใช้ “ผลดีที่เกิด” เพื่ออธิบายหรือทำให้วิธีการที่ผิด หรือไม่ถูกต้อง “ให้ถูก” ได้ กล่าวคือ สมมุติว่าเรา 10 คนติดเกาะ มีอาหารไม่พอกิน ดังนั้นจึงต้องฆ่าคนทั้ง 2 คน แล้วทุกคนจะรอดตาย ซึ่งเป็นผลที่น่าจะดีกว่าทุกคนตาย ซึ่งอาจจะเป็ผลที่ดูน่าจะดี แต่ไม่สามารถทำให้ “การฆ่าคนอื่น” เป็นสิ่งที่ถูกต้อง เมื่ออ่านถึงหลักการข้อนี้ทำให้ผู้ปริทัศน์นึกถึงเหตุการณ์ที่ผู้นำฮิตเลอร์สั่งให้กำจัดชาวยิว (ตามบันทึกประวัติศาสตร์) แล้วสังคมเยอรมันจะสงบสุข ซึ่งดูเหมือนจะถูก แต่คงไม่ทำให้วิธีการที่ทำเป็นสิ่งที่ถูกไปด้วย เป็นต้น

หลักความเป็นมนุษย์ หมายความว่าทุกชีวิตที่เกิดเป็น “คน” เขาได้สิทธิความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ทุกคนตั้งแต่เกิด (บางสังคมคิดว่าตั้งแต่บดสนธิด้วยซ้ำ) ไม่ว่าคน ๆ นั้นจะเป็นชนชาติใด ชาติตระกูลไหน หรือผิวสีใด ดังนั้น เขาควรได้รับการปฏิบัติต่อในความเป็นมนุษย์ “อย่างมนุษย์” ในประวัติศาสตร์ หรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อกันของมนุษยชาติที่ผ่านมา จะพบว่ามีการละเมิดหลักการนี้ค่อนข้างมาก ผู้ปริทัศน์เคยตั้งข้อสังเกต และแปลกใจอย่างยิ่งว่าในโลกนี้ไม่มีสัตว์ใดที่ทำร้ายกันเอง เท่าคน ซึ่งยกย่องตนเองว่า “เป็นสัตว์ประเสริฐ” คว้าเอาละที่ผ่านมาก็อาจจะให้อภัยว่าคนเราอาจจะยังไม่เรียนรู้ แต่นี้ศตวรรษที่ 21 แล้วครับ คิดใหม่ได้ไหมครับ

บทที่ 3 หลักการด้านสิทธิและความยุติธรรม

หลักการด้านสิทธิและความเป็นธรรมมี 3 หลักการคือ หลักสิทธิโดยชอบ หลักสิทธิพื้นฐาน และหลักการใช้เสรีภาพ

หลักสิทธิโดยชอบ หลักการข้อนี้สรุปว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิอันชอบธรรมในตนเองตั้งแต่เกิดในชีวิตเสรีภาพ และทรัพย์สินของตนเอง ไม่ใช่สิทธิที่รัฐบาลเป็นผู้จะให้ หรือจะไม่ให้แก่บุคคลนั้น ๆ หมายความว่าสิทธิอันชอบธรรมของทุกคนได้มาตั้งแต่เกิดเป็นคน ไม่ใช่สิ่งที่รัฐเป็นผู้ให้ ดังนั้นรัฐจึงไม่มีสิทธิที่จะกำหนดว่าจะให้หรือไม่ให้สิทธิใดแก่บุคคล เพียงแต่รัฐต้องกำหนดว่าทำอย่างไรการใช้สิทธิของแต่ละคนจะไม่ละเมิด หรือทำให้คนอื่นเสียสิทธิ และมีระบบที่ปกป้อง ตลอดจนการให้ความเป็นธรรมในการใช้สิทธินั้นเป็นหลัก

หลักสิทธิพื้นฐาน หลักสิทธิพื้นฐานที่คนกล่าวขวัญมากที่สุดหลักหนึ่งคือหลักคิดของ Jefferson ประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกาที่กล่าวว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน และมีสิทธิพื้นฐานในการดำรงชีวิตเสรีภาพ และการแสวงหาความสุข (โดยไม่ทำให้คนอื่นเสียสิทธิ เสรีภาพ และสุขที่เขาพึงได้)

หลักการใช้เสรีภาพโดยสรุปกล่าวว่า การใช้เสรีภาพของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลต้องไม่สร้างภาระให้กับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลอื่น ซึ่งถ้าพิจารณาอย่างผิวเผินดูเหมือนจะเป็นหลักการที่ตรงไปตรงมา แต่ลึก ๆ แล้วซับซ้อนพอสมควร ยกตัวอย่างเช่น เมื่อเราให้เสรีภาพทุกคนแล้วใครอยากฆ่าตัวตายก็เชิญตามสบาย รัฐและคนอื่นไม่เกี่ยว ดูผิวเผินก็เป็นสิทธิตามนั้น แต่ถ้าพิจารณาให้ดีจะพบความจริงที่ว่า โดยปกติแล้วมีใครอยากตายหรือไม่ และคนที่ในที่สุดต้องเลือกทางออกให้กับตนเองด้วยการฆ่าตัวตายนั้นเป็นผลมาจากการบีบคั้นของบุคคลอื่น สังคม หรือการบริหารจัดการของรัฐ ซึ่งเป็นองค์การที่ได้รับมอบสิทธิให้บริหารประเทศหรือไม่ ยกตัวอย่างกรณีที่นักเรียนผูกคอตาย และเขียนชื่อครูไว้ที่ฝาเท่านั้น เขาอยากตาย หรือสภาวะแวดล้อมบีบคั้นให้เขาตัดสินใจเช่นนั้น และการเสียชีวิตของเขาเป็นภาระ และการสูญเสียของผู้เกี่ยวข้องหรือไม่อย่างไร จึงเป็นสิ่งที่ต้องตระหนัก และพิจารณาให้รอบด้าน

บทที่ 4 หลักการด้านอัตลักษณ์และวัฒนธรรม

หลักการด้านนี้มีข้อเดียวคือ หลักการเมตตาธรรม หลักการข้อนี้มุ่งที่จะให้การเสียสละและการให้ กับบุคคลอื่นและสังคม หลักสำคัญด้านนี้คือ “กฎทองคำ” ที่มีจะถูกกล่าวถึงเสมอคือ “จงอย่าปฏิบัติต่อคนอื่นในสิ่งที่ไม่อยากจะให้คนอื่นปฏิบัติกับเรา” เพราะในที่สุดแล้วทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ต้องการมีชีวิตที่ดีและมีความสุขด้วยกันทั้งสิ้น ความเป็นตัวตนเป็นจุดเริ่มต้นของการดำรงชีวิตของทุกคน แม้ว่าคนแต่ละคนอาจจะมีต้นทุนแตกต่างกัน แต่การรับรู้และการปฏิบัติต่อเขาที่ทำให้เขารู้สึกว่าเขามีตัวตนอยู่ในโลกกับเราด้วยนั้นมีความหมายต่อเขาเป็นอย่างยิ่ง ส่วนวัฒนธรรมนั้นเป็นตัวตนของกลุ่มคนและสังคม คนเราหรือกลุ่มคนเราอาจจะมีวัฒนธรรม

แตกต่างกัน (เหมือนคนที่แตกต่างกัน) การที่คนในสังคมจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขนั้น นอกจากอยู่ด้วยกันด้วยหลักเหตุผล หลักจริยธรรม และหลักสิทธิและความเป็นธรรมดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว อัตลักษณ์และวัฒนธรรมซึ่งเป็นชีวิตและวิญญาณของความเป็นคนเป็นร่องรอยเตือนที่มนุษย์ควรเรียนรู้และปฏิบัติต่อกันให้สมกับที่เรียกตนเองว่าเป็นสัตว์ประเสริฐด้วยก็จะดียิ่ง

นอกจากเนื้อหาสำคัญทั้ง 4 บทแล้ว ผู้เขียนยังนำเสนอเนื้อหาภาคผนวกที่น่าสนใจอีก 5 ส่วน คือ ความต้องการเกี่ยวกับความจริงที่สมบูรณ์แบบและไม่มีเงื่อนไข ความต้องการเกี่ยวกับความรักที่สมบูรณ์แบบและไม่มีเงื่อนไข ความต้องการเกี่ยวกับความดีงาม (ความยุติธรรม) ที่สมบูรณ์แบบและไม่มีเงื่อนไข ความต้องการเกี่ยวกับความสวยที่สมบูรณ์แบบและไม่มีเงื่อนไข และความต้องการเกี่ยวกับความเป็นอยู่ (บ้าน) ที่สมบูรณ์แบบและไม่มีเงื่อนไข จึงนับว่าเป็นหนังสือที่ดีและน่าอ่านอีกเล่มหนึ่งที่ผู้ปริทัศน์เคยอ่านมา จึงอยากนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะที่ผู้เขียนได้เขียนไว้ในบทนำว่า “หากไม่มีการสอนและไม่ปฏิบัติตามหลักการบางข้อ [ที่กล่าวมาข้างต้น]¹ อาจนำไปสู่การไม่เห็นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความถดถอยของวัฒนธรรม การทำร้ายบุคคลหรือกลุ่มบุคคล คุณค่าในตัวเองและกลุ่ม และถ้าไม่ได้สอนและไม่ปฏิบัติตามหลายข้อจะนำไปสู่การทำร้ายกันและกันและความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมแน่นอน”(Spitzer 2011 : XI) อ่านแล้วคิดอย่างไรก็แล้วแต่ท่านผู้อ่านครับ

ข้อสรุปและความเห็นเกี่ยวกับหนังสือ

จากสาระโดยสรุปที่นำเสนอไปข้างต้น และความเข้าใจของผู้ปริทัศน์ที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้วรู้สึกว่เสียเวลาที่อยู่ในโลกนี้ แต่เพิ่งได้อ่านหนังสือเล่มนี้ตอนบั้นปลายชีวิตแล้ว เพราะเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้ปริทัศน์เชื่อและใช้เป็นฐานคิดในการปฏิบัติตนมาตลอดในหลายข้อ แต่ไม่เข้าใจว่าทำไมจึงควรเป็นเช่นนั้นจนได้อ่านหนังสือเล่มนี้ และขณะเดียวกันก็เชื่อว่าแนวคิดดี ๆ เช่นนี้คงเกิดขึ้นและนำไปใช้ในสังคมมานาน แม้จะเพิ่งมีปราชญ์ได้รวบรวมและเขียนไว้ จึงนำเสนอว่าสังคมวิชาการของไทยควรได้นำเรื่องนี้ไปพิจารณาและนำมาสอนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับตามความเหมาะสม โดยเฉพาะระดับปริญญาเอกนั้น ควรมีการศึกษาและอภิปรายกันอย่างลึกซึ้งกันไปครับ

บรรณานุกรม

- Robert Spitzer. (online) 2015 (cited in 1 October 2015). Available from: [https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Spitzer_\(priest\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Spitzer_(priest))
- Spitzer, S. J. and J. Robert. **Ten Universal Principles : A Brief Philosophy of the Life Issues**. California : Ignatius, 2011.

¹ ข้อความในวงเล็บใหญ่นี้เป็นข้อความที่ผู้ปริทัศน์ เพิ่มเข้าเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหา

